

Examensarbete inom Lantmästarprogrammet 2005:46

LANTBRUK I FRAMTIDEN – ETT PRAKTIKFALL

AGRICULTURE IN THE FUTURE – A PRACTICAL ASSIGNMENT

Stefan Lorin

Examinator: Jan Larsson JBT

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för JBT**

Alnarp 2005

FÖRORD

Lantmästarprogrammet är en tvåårig högskoleutbildning vilken omfattar minst 80 p. En av de obligatoriska delarna i denna är att genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Detta arbete kan t.ex. ha formen av ett mindre försök som utvärderas eller en sammanställning av litteratur vilken analyseras. Arbetsinsatsen ska motsvara minst 5 veckors heltidsstudier (5 p). Jag har valt att göra en fallstudie över våran gård hemma, där jag gjort en analys för att undersöka gårdens framtida möjligheter att drivas vidare.

Alnarp mars 2005

Stefan Lorin

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	1
SAMMANFATTNING	2
SUMMARY	3
INLEDNING	4
BAKGRUND	4
MÅL	4
SYFTE	4
AVGRÄNSNING	5
LITTERATURSTUDIE	6
LANTBRUKET I FRAMTIDEN	6
ODLING AV HAMPA	7
OLJEFRAMSTÄLLNING	8
ILLUSTRATIONER	9
MATERIAL OCH METOD	11
KVANTITET OCH PRISER	11
RESULTAT	13
DISKUSSION	15
LÖNSAMHETSANALYSEN	15
ODLING AV HAMPA	16
RAPSOLJEFRAMSTÄLLNING	16
SLUTSATSER	17
REFERENSER	18
SKRIFTLIGA	18
MUNTLIGA	18
BILAGOR	19

SAMMANFATTNING

Förutsättningar för att bedriva lantbruk i Sverige efter EU-inträdet och den nya jordbrukspolitik som det medförd, ställer väldigt stora krav på landets företagare, eftersom man fram t.o.m. 2004 fick bidrag efter vad man producerad, och inte efter vad som konsumenterna efterfrågade. Nu 2005 skall det införas ett nytt gårdsstöd (MTR) där förutsättningar än en gång förändras, därför har jag valt att göra en lönsamhetsanalys på ett företag för att undersöka om förutsättningarna med nuvarande produktionsgrenar är hållbara i framtiden.

Jag har kommit fram till att lönsamheten är acceptabel trots den höga skuldsättningen på företaget, men för att lyckas med det är man tvungen att vidareförädla så mycket som möjligt på gårdsnivå för att få ut ett högre pris för sina råvaror. Så även om avräkningspriset på slaktsvinen inte är tillräckligt tillfredställande, så ger grisproduktionen i alla fall ett högre pris på den egenproducerade spannmålen.

Täckningsbidraget på spannmål är högt, det beror till stor del på rationaliseringar och hög utnyttjandegrad av de flesta maskinerna, vilket ger maskinkostnader på mellan 1700-2600 Kr/ha. Vid den högre kostnaden på 2600 Kr/ha har svämgödsel tillförts med en kostnad på ca: 620 Kr/ha, vilket ger en högre maskinkostnad/ha men det ger istället en lägre kostnad för växtnäringstillförsel. Svämgödseln tillgodoser fosfor- och kaliumbehovet och även en stor del av kvävebehovet på stor del av arealen. Detta i sin tur ger gödseln ett värde som förbättrar lönsamheten för grisproduktionen.

Jag har även undersökt vilka förutsättningar som finns för gården att utveckla vidareförädlingen av produkterna som produceras och även att införa något som är lönsammare i växtföljden. Det jag har valt att inrikta mig på är framställning av rapsolja och då främst på den egenproducerade rapsen. Jag har även undersökt lönsamheten i odling av industrihampa för energiframställning.

Mina slutsatser är att det verkligen finns en framtid för svenskt lantbruk, men det ställer höga krav på företagarna och dom anställda, samt att man hela tiden måste vara medveten om sina kostnader. Intäkterna kan vara svåra att påverka. Och det krävs små svängningar på räntan, avräkningspriset och produktionskostnaderna för att man på långsikt skall få god lönsamhet.

SUMMARY

The economic prerequisite to many farmers in Sweden after the EU membership and the new agriculture policy has generated large demands on the farm management. Until year 2004 you got a grant based on what you had produced and not on consumer demand. In 2005 a new economic aid (Mid Term Revue) was introduced and the conditions has changed again. Due to this I have chosen to do a cost-benefit analysis on a case, to investigate if the present production is sustainable in the future.

My conclusion is that the profitability is acceptable even if the farm has a high debt. But to make the production more profitable the products produced should be refined as much as possible at the farm, to get maximum economic return. The discount on slaughter pigs is not satisfied but the pig production gives a higher economic return on the own produced serials.

One reason to the high profit on serials is due to efficiency improvement and high utilization of most machinery used, this gives a cost between 1700 – 2600 SEK/ha for the equipment. The phosphorus and potassium needs are provided by pig-manure and this improves the profit of the pig-production.

I have also investigated which economic prerequisites the farm has to refine the products produced, and if there exists any other crop that are more profitable to include in the crop rotation. I have chosen to investigate two crops, production of oil seed rape to refine it to rape oil and hemplants for heating.

My conclusion is that Swedish agriculture has a future, but it request high demands on business managers and employees. You must always be aware of the costs because it is hard to affect the income. Small changes in the interest, economic return and production costs can make the different.

INLEDNING

BAKGRUND

Idag bedriver Per-Ove och Kerstin Lorin ett familj jordbruk i Hablingbo på Gotland med 300ha, varav 210ha är jordbruksmark och resterande 90ha är skog och betesmark. Företaget består av tre fastigheter, varav två är relativt nyinköpta. En 2003 och den andra fastigheten januari 2005. På gården odlas sockerbeter, morötter, oljeväxter och spannmål som främst går till egen foderproduktion. Man har även grisproduktion, med 42 suggor var åttonde vecka ifrån en suggpool. Det ger cirka 2750st smågrisar per år, varav cirka 2050st föds upp till slakt i eget slaktsvinsstall och resterande blir förmedlingsgrisar. Man utför även maskintjänster på uppdrag av suggpoolen, där man sköter växtodlingen på cirka 300ha, samt en del byggnads- och renoveringsarbeten. Per-Ove är också till en tredjedel delägare av Stenstuge-Vasstäde Maskin HB vilket är en maskinstation som endast äger maskiner. Traktorer och förare får delägarna hålla med, vilket ger cirka 800-1000 timmar legokörning per år för familjen.

MÅL

Mitt mål med detta examensarbete är att göra en lönsamhetsanalys över Per-Ove och Kerstin Lorins lantbruksföretag där alla nuvarande produktionsgrenar omfattas, för att få en bild av företagets lönsamhets- och konkurrenssituation på de olika produktionsinriktningarna. Och om lönsamheten inte är tillräckligt tillfredställande på någon produktionsgren, skall jag undersöka om det finns någon alternativ användning för dessa resurser. Jag skall då ta fram en kalkyl som visar skillnaden på produktionsbyte.

SYFTE

Syftet är att få en inblick i vad som är lönsamt och därmed vetskap om vad som skall produceras, under de förutsättningar som finns på gården. Detta skall leda till att gården skall kunna drivas vidare med god lönsamhet.

AVGRÄNSNING

Vad gäller lönsamhetsanalysen, så har jag bara bytt ut de siffror och kvantiteter som finns tillgängliga (Per-Ove & Håkan Lorin, 2005). Vad det gäller vissa poster som t ex. torkning som sker på tre ställen har jag utgått efter den högsta taxan, vilken är Svenska Lantmännens (Agriwise, 2005) eftersom det skiljer mycket ifrån år till år vad det gäller behovet av torkning. Rapsoljaframställning och industrihampaodling har jag valt att inte ta med i lönsamhetsanalysen, eftersom det hade gett en felaktig bild av företaget, utan dom är endast med som eventuella komplement.

Även uppvärmningskostnaden på en fastighet (Libbenarve) som omfattar uppvärmning av svinhus, tork och verkstad, har jag inte tagit med eftersom halmpannan är endast ett år gammal och det är därmed svårt att avgöra medelförbrukningen av halm.

Avräkningspriser, produktionskostnader, import och export påverkas mycket av omvärlden, vilket är omöjligt att påverka, därför har ingen direkt hänsyn tagits till detta i arbetet. När det gäller övriga poster som förts in i lönsamhetsanalysen har dom siffror som ligger i resultaträkningen tagits direkt ifrån gårdens bokslut för 2003, vilket annars skulle bli för svåra att värdera och förutse.

LITTERATURSTUDIE

LANTBRUKET I FRAMTIDEN

Konsumenterna ställer höga krav på djurskydd, miljö och livsmedelssäkerhet. Därför ser lantbruket det som sin viktigaste uppgift att arbeta för ännu högre kvalitet i alla led. Sveriges bönder har därför fastställt värderingar och riktlinjer för en hållbar livsmedelsproduktion, där ledorden är etik, miljö och säkra livsmedel. Därför har över 94 procent av konsumenterna förtroende för mat som framställs av råvaror från svenska bönder (LRF, 2003).

Enligt (Jordbruksverket, 2005) skall det nya gårdsstödet ersätta flera stöd bl.a. arealersättningen och de flesta djurbidragen. Gårdsstödet ska bidra till att produktionen i större utsträckning styrs av konsumenternas efterfrågan i stället för av bidrag. Det nya gårdsstödet är därför inte kopplat till produktionen, det innebär att stödet i stort sett är oberoende av vad och hur mycket man producerar. Det kommer att leda till att produktionen kommer att anpassas efter konsumenternas behov, vilket gör att priserna blir mer marknadsanpassade.

Och ser man till Gotlands fördelning (se figur 1) av åkermark gentemot totalareal inser man vilken betydelse jordbruket har för Gotland och dess utveckling (se figur 2) under 66 år (Gunnel Edman- Blom, 2004).

Men ser man till lönsamheten har den under 2004 försämrats ytterligare, det visar en omfattande lönsamheten analys som gjort av (LRF Konsult, 2005). Priserna till bönderna fortsatte att sjunka under 2004, samtidigt steg kostnaderna för inköpta produktionsmedel. Det innebär att lönsamheten för svenskt lantbruk nu backat sju år i rad. Men bilden är inte helt nattsvart, för exempelvis grisproducenter ljusnar det och priserna är på väg upp. Analysen visar också att det går att skapa lönsamma lantbruksföretag, men då krävs ett aktivt företagande med lika mycket fokus på försäljnings- och marknadsfrågor som på kostnadseffektiv produktion.

De mest avgörande faktorerna för lönsamheten inom grisköttsproduktion är hur avräkningspriset och foderpriset utvecklas. Genom att studera relationen mellan prisindex för foder respektive avräkningspris (s.k. FG-index) erhålls en bild av grisköttsproduktionens lönsamhet. Årsskiftet 1998-1999 samt våren 2003 var FG-index högt. September 2004 började FG-index sjunka vilket tyder på en stigande lönsamhet. Prognosen för 2005 pekar på att grisköttsföretag för första gången under de senaste fyra åren återigen ska få en någorlunda lön för sitt heltidsarbete. Det finns inom EU, förväntningar på upp till 10 procent högre grisköttspris under 2005 (LRF Konsult, 2005).

Förutsättningarna för export och import påverkas också av kronans värde i förhållande till euro och dollar. En relativt hög värdering av kronan i förhållande till euro gör att svenska varor blir dyrare och importen blir billigare och viceversa. I ett lantbruksföretag är man på kostnadssidan mycket beroende av hur kronkursen är i förhållande till andra

kurser, särskilt kan nämnas gödsel, drivmedel och energi som är stora kostnadsposter för lantbruket (LRF Konsult, 2005).

Faktorer som jordbrukspolitik och råvarupriser kan man, som enskild, inte alls eller bara delvis påverka. Trots detta är det för företagets framtid viktigt att ständigt hålla sig informerad om förändringar som kan påverka företagets framtid på sikt. Den enskilde kan påverka flera faktorer genom egen aktivitet. Produktionseffektivitet, ökad avkastning och sänkta kostnader, är naturligt att fokusera på för de allra flesta. Men till den inre effektiviteten hör också ett visst mått av aktiviteter för att förbättra företagsledningen. Upprättande av en affärsplan kan vara ett effektivt mått att få en tydlig målbild och därmed lättare att ställa krav på företaget och planera aktiviteter som leder till målen (LRF Konsult, 2005).

ODLING AV HAMPA

Hösten 2003 tog hushållningssällskapet på Gotland initiativet att utvärdera industrihampans möjligheter att åter börja odlas på ön, och ge den gotländska ekonomin en välbehövlig vitamininjektion. Den 16 januari 2003 kunde man läsa tidningsrubriken: ”Industrihampa får odlas i Sverige.” Sverige hade förlorat ett mål i EU-domstolen om ”rätten till arealbidrag” vilket tvingande Sverige med omedelbar verkan att tillåta odlingen av hampa. Påtryckningar ifrån Socialdepartementet medförde dock att regeringen inte gick hela vägen utan kopplade ihop tillståndet med ett krav på kontrakt med av jordbruksverket godkänd bearbetningsanläggning (Tomas Persson & Anna Lunden, 2004).

De ekonomiska konsekvenserna är på många plan, både direkta och indirekta. Bland de omedelbara konsekvenserna är att åtgången av ogräsbekämpningsmedel minskar med både ekonomiska och miljömässiga vinster som följd. Därutöver är industrihampan en extremt produktiv biomassaproducent, som kan användas som råvara i en rad olika produkter.

Energi kan huvudsakligen utvinnas ur industrihampan genom uppeldning och utvinning av biogas (rötning). Eldning i ugn är det ur energisynpunkt effektivaste sättet och samtidigt enklast. Av de erfarenheter som finns nationellt och internationellt är det rimligt att förvänta sig att hampa regelmässigt kommer att avkasta 10-20 ton torrsubstans/ha och år beroende på sort, jordmån etc. Med dagens elpris är det rimligt att förväntat pris till odlaren, vid leverans av balar till GEABs anläggning, åtminstone borde ligga i intervallet 15-30 öre/levererad kWh. Det mesta talar dock för att elpriset kommer att stiga, och anpassas till priserna inom övriga EU.

Enligt kalkylen (se figur 3) har man antagit att torrsubstans med ett förbränningsvärde av 4,52 MWh/ton torrsubstans vilket motsvarar 3,84 MWh/ton vid 15 % vattenhalt (Tomas Persson & Anna Lunden, 2004)

OLJEFRAMSTÄLLNING

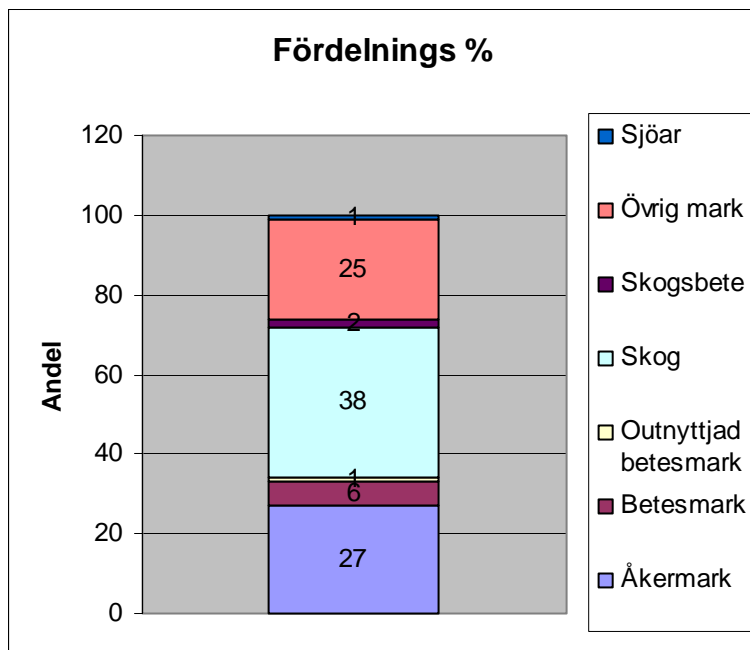
Olja och bensin tas från naturförråd som inte längre ingår i naturens kretslopp. Vid förbränning bildas koldioxid som bidrar till växthuseffekten, inte ens katalysatorn tar bort koldioxid. Biobränslen däremot är gjorda på växter som har bundit upp lika mycket koldioxid under tillväxten som sedan släpps ut vid förbränning. Sådana bränslen bidrar därför inte till växthuseffekten, rapsolja är ett sådant bränsle (Bengt Jonsson, 2005).

Rapsoljan är en rå kallpressad rapsolja som kommer direkt ifrån oljepressen. Ifrån oljepressen rinner oljan ner i en sedimenteringsbehållare, och från denna behållare vidare ner i en lagringstank. Det som sedimenteras bort, blandas sedan upp med frökakan, vilket blir ett smakligt djurfoder. Frökakan är direkt efter pressning färdig för försäljning. Denna produktionsanläggning är där med ett slutet system där ingen vara blir avfall, (Bengt Jonsson, 2005).

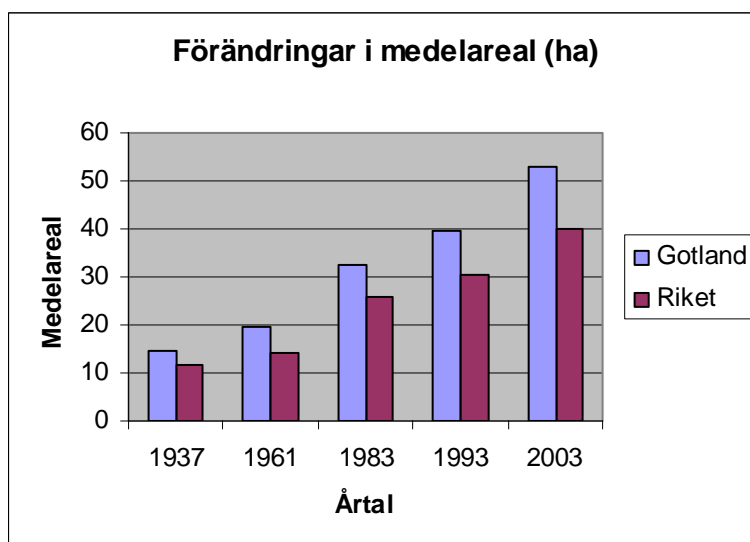
Denna olja är en mycket fin matolja, man kan således äta den med fördel, men den går även att använda till energi och då som dieselbränsle. Genom att konvertera om en befintlig villapanna för en kostnad på 10 000 Kr kan man elda med denna olja. Rapsoljan kostar ca 3 kr/l att framställa (se bilaga 1), och jämför man med vanlig villaolja på 5,63 kr/l + moms (2003-01-31) så betalar sig investeringen på 1 år i en normalstor villa som har en årsförbrukning på 5000 liter, 1 liter villaolja motsvarar 1 liter rapsolja, (Bengt Jonsson, 2005).

Eftersom rapsolja inte innehåller några kolväten så blir det varken energiskatt eller koldioxidskatt på rå rapsolja när det används till uppvärmning samt stationära motorer. Vad det gäller användning av rå rapsolja till dieselbränsle så är det befriat ifrån skatter om det säljs i en liters förpackningar (Bengt Jonsson, 2005).

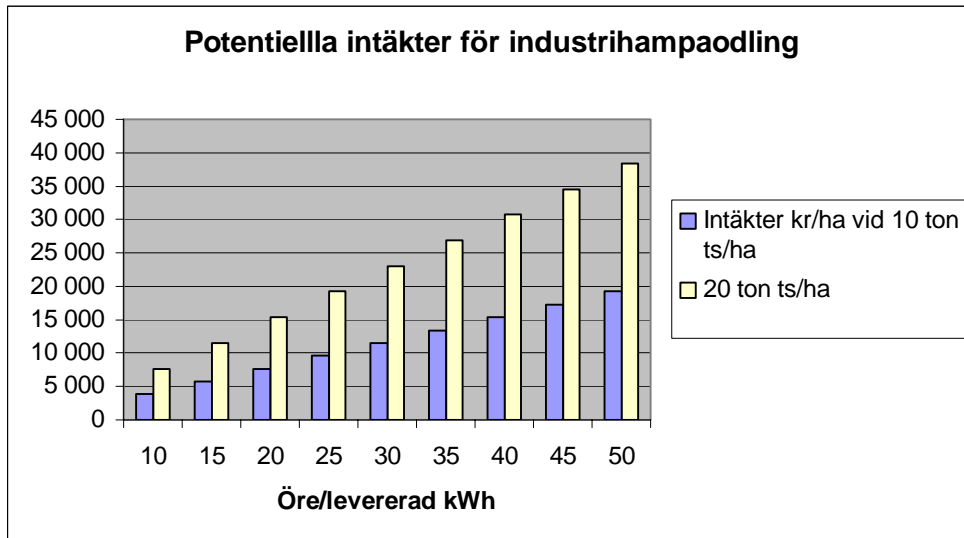
ILLUSTRATIONER

Tabell 1 Fördelning på ägoslag på Gotland år 2003 (Gunnel Edman-Blom, 2004)

Tabell 2 Förändringar i medelareal åker (ha) på Gotland och i Riket (Gunnel Edman-Blom, 2004)

Tabell 3 Visar potentiella intäkter vid industrihampaodling, till energiframställning vid ett aktuellt energipris (Tomas Persson & Anna Lunden, 2004)

MATERIAL OCH METOD

KVANTITET OCH PRISER

Lönsamhetsanalysen har jag gjort i Agriwises driftplan (se bilaga 2), där jag utgått ifrån deras bidragskalkyler för region Götalands mellanbygd.

Dom priser som är utbytta och inte följer bidragskalkylerna (Agriwise 2005) är följande.

Allmänt (Spannmål och oljeväxter)

- Miljöstöd, fånggröda och vårbearbetningsbidrag har lagts till på intäkter, där det är aktuellt enligt växtodlingsplanen (Håkan Lorin, 2005).
- Vad det gäller kostnader, jordbearbetning, etablering och skötselkostnader är dessa justerade efter (se bilaga 2), där samtliga maskinkostnader är hopslagna (Fast kostnad + rörlig kostnad) vilket ger en total timkostnad på traktor, förare plus eventuell maskin och tröska.
- Därmed har posterna med avskrivningar, ränta och underhåll tagits bort i bidragskalkylerna.
- Kostnaderna för jordbearbetning har slagits ihop till en klumpsumma, och är den totala kostnaden för just den grödan. Mest för att kunna ge utrymme till övriga kostnader i kalkylerna.
- Vad det gäller gödsling så är kvävet ändrat till aktuellt kvävegödselmedel plus tillförsel av stallgödsel (Håkan Lorin, 2005).
- I vissa bidragskalkyler är fosfor- och kaliumtillförseln borttagen eftersom de tillgodoses med stallgödseln någon gång i växtföljden (Håkan Lorin, 2005).
- Bekämpningsmedel, priser och antalet bekämpningar är enligt sprutjournal 2004 (Per-Ove Lorin, 2005).
- Planeringstimmar per ha är ett påslag på 20 % av det totala antalet sköseltimmar (Håkan Lorin, 2005).
- Arealunderlaget för varje gröda följer växtodlingsplanen (Håkan Lorin, 2005)
- Torkningen följer Svenska Lantmännens priser, för att få en enhetlig taxa för i verkligheten sker torkning på tre olika ställen med olika förutsättningar, de två andra torkarna har en lägre taxa (Håkan Lorin, 2005).
- Det EU-bidrag som lagts till som en klumpsumma är en beräkning av det nya gårdsstödet (Göran Qviberg, 2005) och innehåller alla stöd förutom miljöstöden. Miljöstöden är inte med eftersom dom medför en kostnad.

Morötter

- Ett medelpris vid 80 % prima vara med leverans efter 4-6 månaders lagring, fritt gård ligger på 1,40 kr/kg (Marianne Härning-Nilsson, 2004)
- Eftersom en del av lagringen sker vid Swegro Gotland, ligger lagringskostnaden enligt deras medelvärde på 26 kr/dt (130 kr/låda) (Per-Ove Lorin, 2005).

Modersugga, satellit

- Leveransavtalet har tagits bort som intäkt eftersom de grisar som säljs via förmedling inte är kontrakterade (Rolf Svensson, 2005)
- Foderspannmålen för egen fodertillverkning har satts till 90 öre/kg enligt intern produktionskostnad (Per-Ove Lorin, 2005).
- Suggkoncentratet Blenda 220 kostar 2,68 kr/kg (Thomas Hedin, 2005)
- Det egentillverkade smågrisfodret är satt till 1,10 kr/kg (Per-Ove Lorin, 2005) (Spannmål 90 öre + Koncentrat 13 öre + Fiskmjöl 7 öre).
- Arbetet har justerats ner två timmar till totalt 3tim/sugga (Per-Ove Lorin, 2005)

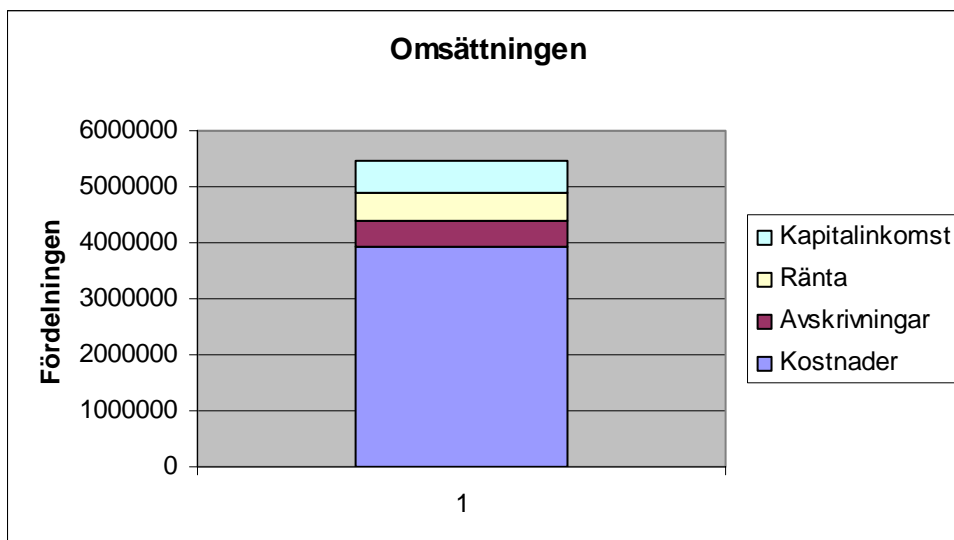
Slaktsvin

- Vad det gäller intäkter har ett integreringstillägg på 50 öre/kg lags till, vilket är ett tillägg som omfattar såväl intern- som externintegrerade grisar och betalas löpande (Rolf Svensson, 2005)
- Förmedlingsavgiften har tagits bort eftersom slaktsvinen köps in internt (Per-Ove Lorin, 2005).
- Foderspannmålen för egen fodertillverkning har satts till 90 öre/kg enligt intern produktionskostnad (Per-Ove Lorin, 2005).
- Koncentratkostnaden har ändrats till Svenska Lantmännens priser på Formel 811, och det är 2,85 kr/kg (Thomas Hedin, 2005).

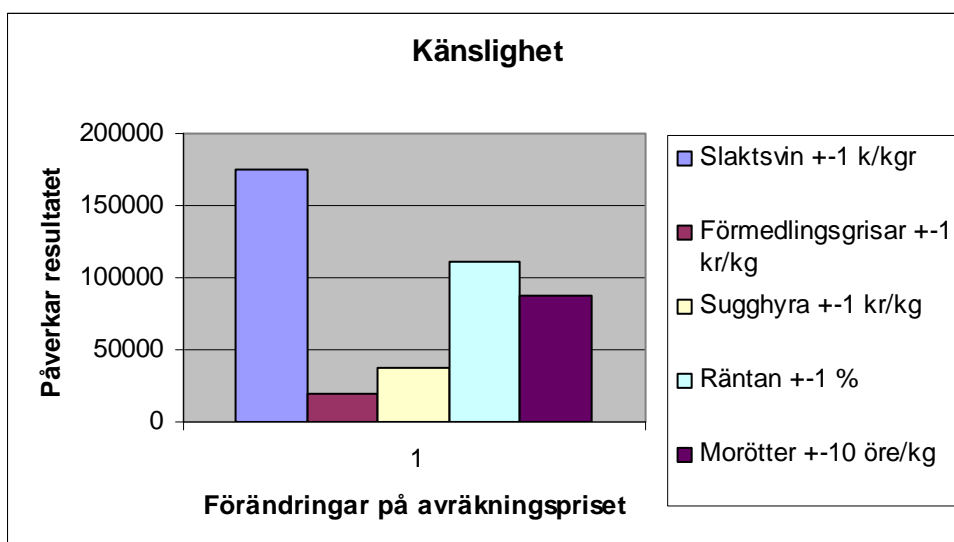
Rapsolja

- Förhållandet rapskaka och rapsolja är 70-30 på oljeväxter (Bengt Jonsson, 2005).
- Priset på rapskaka ligger på ca 2 kr/kg men följer priset på soja (Thomas Hedin, 2005).
- Priset på rapsoljan är satt till 3 kr/kg, vilket ger ett slutligt pris på 2,05 kr/kg frö, vilket krävs för att få en hållbar produktion (Per-Ove Lorin, 2005).
- Inköpspriset på rapsfrö är 1,72 kr/kg, enligt skördeleverans till Svenska Lantmännen vecka 42 2004 (Agriwise, 2005).
- Presskostnad (El + div.) ligger på 20 öre/l olja (Bengt Jonsson, 2005)
- Lagring och torkning sker i befintlig kallluftstork som har en lagringskapacitet på ca 100 ton, med en kostnad på 5 öre/kg (Per-Ove Lorin, 2005).
- Investeringen av rapsoljepressen är 22 000 kr och livslängden beräknas vara 13 år (Bengt Jonsson, 2005).
- Se bilaga 1

RESULTAT

Med en arbets- och kapitalinkomst strax över 600 000 kr så har företaget en rätt god marginal. Men eftersom avräkningspriser och räntan ständigt förändras så blir företaget väldigt känsligt med tanke på dom stora kvantiteter som produceras. Ser man till detta företag så är det prisförändringar inom slaktsvin- och morotsproduktionen samt förändringar av räntan som påverkar resultatet mest.

Antalet timmar (3 735h) avser djurskötsel samt planeringstid för växtodlingen och extra anställda under morotsskörden, till dessa kommer ca 2 500 traktortimmar vilket är

debiterat i bidragskalkylerna vilket ger ca 6 235 årstimmar på företaget. Vilket är alldeles för mycket att sköta på tre helårsanställda, men det är för lite med fyra stycken. En orsak till det goda resultatet är den genomsnittliga räntan som finns för tillfället (4,06 %) för om räntan skulle ändras en procentenhet skulle det påverka resultatet med hela 111 400 kr. Ser man till resultatet (607 415 kr) i förhållande till kompensationsbidraget (355 950 kr) så står det för nästan 60 % av arbets- och kapitalinkomsten. Med dagens avräkningspriser och produktionskostnader så inser man att utan detta kompensationsbidrag så försämras möjligheterna för att bedriva lantbruk väsentligt med nuvarande produktionsinriktning.

Vad det gäller odlingen av höstraps så förbättras täckningsbidraget med 1 445 kr/ha till 2476 kr/ha vilket är mer än en fördubbling, om man förädlar rapsen själv och säljer oljan för 3 kr/l och 2 kr/kg för rapskakan. Eftersom 30 % är olja ger det $3 \text{ kr/l} * 30 \% = 90$ öre/kg frö och rapskakan för $2 \text{ kr/kg} * 70 \% = 1,40$ kr/kg vilket ger ett pris på 2,30 kr/kg för rapsen istället för 1,82 kr/kg vid avsalu på kontrakt.

DISKUSSION

LÖNSAMHETSANALYSEN

Det som har varit mest givande i detta arbete är att jag har fått en djupare inblick i företaget d.v.s. att jag är mer insatt i det ekonomiska flödet. Detta är väldigt intressant och viktigt för att kunna ha koll på intäkter samt att kunna kontrollera och minska kostnaderna. Om man ser till jordbrukssektorn så kommer nog inte intäkterna att stiga nämnvärt, därför blir det allt viktigare att pressa sina egna kostnader. Och om man får en bättre inblick i den verksamhet man håller på med, så får man veta vad man skall och måste göra för åtgärder för att få en hållbar och ekonomisk produktion.

Och ser man till detta företag så har jag insett att kostnaderna är pressade men att det ännu går att pressa mer. Ser man på växtodlingen så ligger maskin- och arbetskostnaden på mellan 1 700 och 2 600 kr/ha, där det högre värdet innefattar en körning med svämgödsel för 625 kr/ha. Svämgödselkörningen är en väldigt dyr insats som måste göras, men ser man till gödselns värde samt minskat inköp av insatsvaror så blir resultatet i bidragskalkylen bättre än om man skall tillgodose hela behovet med konstgödsel.

Även jordbearbetningsåtgärder och då främst plöjning är en dyr post, men genom att gå över till mer reducerad jordbearbetning kan man pressa kostnader ifrån 480 kr/ha till 330 kr/ha vilket gör ca 150 kr/ha samt att man får bättre jordstruktur som är svårt att värdesätta. Det är skötselavtalet på ca 300 ha och maskinstationsverksamheten som gör att maskinkostnaden är så pass låg, även om maskinparken är relativt ny.

Men ser man till insatsvaror såsom utsäde, konstgödsel och växtskydd så är man för liten för att kunna påverka priserna nämnvärt. Men eftersom man är delägare i en kvarnförening med nio delägare så finns möjligheten att göra gemensamma inköp vilket ger större kvantiteter vilket belönas med bättre priser.

Ser man på morotsodlingen så är lönsamheten rätt så bra, men eftersom den inte ger några intäkter förrän 7 till 8 månader efter sådd så är det en väldigt likviditetskrävande odling. Genom att försöka sälja en del av kvantiteten redan vid skörd, så minskar rörelsekapitalbehovet, men det försämrar lönsamheten i bidragskalkylen. Ser man på gotländska morötter så har dessa en något bättre lagringsduglighet än i övriga Sverige, vilket ger ett merpris fram i mars/april.

Ser man överlag inom växtodlingen så är spannmål trots god lönsamhet inte något man skulle ha kunnat leva på, men genom odling av specialgrödor såsom sockerbeter och morötter kan helheten vara rätt så hållbar ekonomiskt. Och därför är det väldigt viktigt att hålla en bra växtföljd och jorden i bra struktur, för att kunna lyckas med specialodlingen.

Eftersom man fr.o.m. 1 januari, 2005 även börjat med grisproduktion så har man fått fler produktionsgrenar att stödja sig på. Det har ju inte varit någon glamourös näring sedan EUinträdet, men dagens framtids utsikter ser positiva ut. Man är tvungen att även här

fortsätta att pressa kostnaderna. Genom egen foderberedning med billiga insatsvaror och då främst på koncentrat, kan man på så sätt förbättra förutsättningarna vilket ger en mer hållbar produktion.

Och eftersom den egna foderspannmålsproduktionen i stort sett tillgodoser behovet av spannmål till grisproduktionen så har man en jämn balans, vilket ger ett högre pris än att ha spannmålen till avsalu. Ett av dom stora problemen som kommer att bli inom djurproduktion är kostnaden på proteinfoder eftersom den oftast består av soja samt att världsmarknadspriset på soja styr hela prissättningen på proteinfoder.

ODLING AV HAMPA

Hampodlingen är åter på frammarsch, och det är en väldigt intressant gröda eftersom användningsmöjligheterna verkar vara enorma, där i stort sett hela plantan kan förädlas. Och ser man till dom ekonomiska förutsättningarna så kan hampan ge ett riktigt bra täckningsbidrag/ha. Den har andra intressanta fördelar såsom att den är ogrässanerande samt att den vid rätt betingelser är väldigt lättodlad och motståndskraftig p.g.a. sin enorma utveckling. Men eftersom odling endast får ske om man har kontrakt med någon som vidareförädlar hampan, så tror jag att utökningen av odlingen är lite motarbetad vilket kommer att hämma utvecklingen. Men kan bara byråkratin och förädlingsutvecklarna börja samarbeta så kan odlingen blir ett väldigt intressant och ekonomiskt komplement till den annars traditionella växtodlingen.

RAPSOLJEFRAMSTÄLLNING

Detta kan bli en väldigt intressant produktionsgren eftersom energipriset med all sannolikhet kommer att stiga, och den är redan en väldigt hög kostnadspost. Den är också väldigt tacksam att vidareförädla eftersom energiåtgången är relativt låg gentemot vad som utvinns. Det blir heller inga restprodukter eftersom ca 30 % blir olja och resterande blir ett riktigt bra högproteinfoder. Foderkakan är väldigt intressant eftersom tillgången på GMO-fria protein grödor minskar, vilket gör att priserna stiger på dessa.

SLUTSATSER

Mina slutsatser blir att det finns goda utsikter för att bedriva jordbruk i Sverige i framtiden. Men det kommer att ställa stora krav på företagen, där man ständigt kommer att få anpassa sig efter intäkterna och för att bli lönsam måste man därför hela tiden jaga kostnader och bli effektivare.

Och ser man till EU: s jordbrukspolitik har det nu införts en ny reform (MTR) vilken skall göra att produktionen blir mer marknadsanpassad. Ser man till spannmålsproduktionen så är företaget inte så känsligt vid prissvängningar eftersom nästan all spannmål förbrukas internt. Skulle priserna på spannmål stiga och lönsamheten inom grisproduktion försämrats, så blir företaget väldigt känsligt eftersom det inte ger samma utbyte att förädla spannmålen genom grisarna.

Vad det gäller sockerbetor börjar redan lönsamheten minska p.g.a. den höga fraktkostnaden som är ifrån Gotland till Köpingsbro. Därför är det frågan om odlingen kommer att finnas kvar, men det beror till stor del på hur den nya sockerregimen kommer att utformas, samt förslaget på kilometerskatt som troligen kommer att höja fraktkostnaderna ytterligare. Även Danisco har gått ut med att odlingen skall bli mer koncentrerad i närheten av sockerbruken, men då tror jag inte att Sverige kan uppfylla sin kvot, eftersom det redan i vissa regioner börjar bli svårt att odla sockerbetor p.g.a. växtföljdssjukdomar.

Lönsamheten i morotsodlingen kommer nog inte att förändras nämnvärt eftersom man med den nya reformen även får bidrag för grönsaksodling, samt att det alltid har varit marknadsanpassade priser som inte blivit subventionerade. Ser man till konsumtionen så har den ständigt stigit stabilt och det beror på att det är en relativt billig råvara.

Ser man till lantbruket i helhet så tror jag aldrig att vi i Sverige kommer att bli av med hela "Ryggsäcken", konkurrensförhållandena inom EU kommer nog aldrig att bli riktigt jämna. Som det är nu belastas vi hela tiden med nya miljö- och kvalitetssystem som ställer höga krav på lantbrukarna, men det ger inte tillräckligt merpris för att det skall täcka kostnaderna som det för med sig.

Om man ser till detta företag så är styrkan att man har så många produktionsgrenar, vilket gör att man inte blir så känslig som om man bara skulle ha en inriktning. Det är även mer tillfredställande som företagare och anställd om man har ett mer varierande och utvecklande arbete. Och efter att man gjort en sån här undersökning så inser man att ett lantbruksföretag har otroliga utvecklingsmöjligheter och då gäller det inte bara inom näringen, som man nog kommer att få utnyttja för att kunna bedriva ett lantbruksfastighet. Så det kommer att gå åt allt större brukningsfastigheter och tyvärr så kommer nog bara dom riktigt stora eller dom som nischar sig på något sätt att kunna bedriva lantbruk, med den nuvarande jordbrukspolitik som gäller.

REFERENSER

SKRIFTLIGA

LRF, (2003). Vi får landet att växa - Sveriges goda gröna sidor. Broschyr. Sidan 11

LRF KONSULT. Lantbrukets lönsamhet 2004. Pressmeddelande 14 februari, 2005.
<http://www.konsult.lrf.se>. (1 mars 2005)

Edman-Blom, Gunnel. Länsstyrelsen Gotland. Enheten för Lantbruk, skog och fiske. Gotländskt lantbruk 2003. Juni 2004, <http://www.lst.se> (28 februari, 2005).

Statens jordbruksverk. Stöd till jordbruket 2005- en översikt. Januari 2005.
<http://www.sjv.se>. (22 februari 2005).

Persson Tomas, Lunden Anna. Hushållningssällskapet Gotland. Hampans framtida roll på Gotland. Juni 2004. <http://www.hush.se>. 28 Februari 2005

Jonsson, Bengt. Rapsoljedrift för villapanna. 23 januari, 2003. <http://www.oilpress.com>. (6 februari 2005).

MUNTliga

Svensson, Rolf, inköpare gris, Swedish Meats, Februari 2005.

Hedin, Thomas, säljare lantbruk och piggfor, Lantmännen Gotland, Februari 2005.

Lorin, Per-Ove, ägare, Stenstuge Gård, Februari 2005.

Lorin, Håkan, anställd, Stenstuge Gård, Februari 2005.

Härning - Nilsson, Marianne, Delägare, Mariannes Farm, Februari 2005.

Qviberg, Göran, HIR rådgivare, Hushållningssällskapet Gotland, Januari 2005

BILAGOR**Bidragkalkyl: Rapsoljaframställning**

Volym/Frö(Kg): 100 000

Särintäkter:	Kvantitet	a-pris	Kronor
Rapskaka (70 %)	70000	2	140 000
Rapsolja (30 %)	30000	3	90000
Summa Särintäkter:			230 000

Särkostnader:

Rapsfrö	100 000	1,72	172 000
Presskostnad (El + div./liter)	30000	0,20	6000
Lagring + torkning	100 000	0,05	5000
Arbete (tillsyn)	31,3	155	4844
Avskrivning (Oljepress)(År)	10	22000	2200
Ränta (Oljepress)	5 %	22000	660
Ränta rörelsekapital	7 %	187 844	6575
Summa Särkostnader:			197 278

TÄCKNINGSBIDRAG 32722

Täckningsbidrag/Kg frö: 0,33

Bilaga 1 (Jonsson Bengt, 2005 & Lorin Per-Ove, 2005)